

TAKOVÝ ŽALMAN

(TRUVÉR NADĚJE)

Michal Huvar

Ucelená a doposud stále jediná vsutku folková monografie, v níž životní a umělecké osudy písničkáře Pavla Žalmana Lohonky v prvních padesáti letech jeho života komentuje na třicet osobností – kamarádi z učení a trampingu, kolegové z hudebních skupin, ale i nejbližší rodinní příslušníci. Součástí knihy jsou i tři rozhovory s hlavním aktérem dění a kritická zhodnocení tvorby do roku 1996, dále Žalmanova poezie a pohádky, ba dokonce i ukázka z dramatické hry. Čtenář zde dostává i velmi názorný přehled o historii folkového hnutí u nás i ve světě od konce padesátých let po druhou polovinu devadesátých let minulého století.

„Přečetla jsem ji jedním dechem a byla jsem překvapena, jak se podařilo popsat atmosféru v kapele Minnesengři i vystihnout roli, jakou tam Žalman zastával.“

(Marie Kotrbová, redaktorka, Český rozhlas České Budějovice)

„Monografií jsem byl nadšen. Je to první skutečně vynikající monografie českého písničkáře u nás. Je udělána nesmírně poctivě a pečlivě.“

(Jan Šulc, editor, Torst)

KNIHY MICHALA HUVARA

www.michalhuvar.eu

***Takový Žalman, truvér naděje* (1996, 2006)**

***...naslouchání světa* (1996, 2006)**

***Afrikou na dohled* (1997, 2010)**

***Kryl* (1999, 2004)**

***Suchý, písničkář a básník* (1999)**

***Knížka o Regině* (2003)**

Dokumenty, koncerty a audio práce autora najdete na serveru:

www.virtbook.cz

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout z portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umísťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takového sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

© *Michal Huvar, 2011*

© *Carpe diem, 2011*

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-87195-55-0

O B S A H

Předmluva	7
Vstupenka	10
MLÝNEK CHVILEK	13
Osoby a obsazení	15
1946–1960: Podhoubí	16
1960–1963: Zeleně učňovských uliček	19
1963–1965: Kamarádká souhvězdí	22
1965–1967: Na stráži	24
1967–1970: Vření	25
1970–1971: Festivaly	28
1971–1973: Velké malé změny	33
1973–1975: V kole s lidovkou	37
1975–1976: Pouští neomezených možností	40
1976–1980: Úlitby bohům	44
1980–1984: Jeden za tři a tři za folk	47
1984–1985: Poslední čtverylka	50
1985–1986: Sám nesám	53
1986–1989: V náprahu	55
1989–1990: Bod varu	57
1990–1992: Přeměny	61
1992–1994: Vzhůru k obzoru	63
1994–1995: Na rozhledně	65
HOVORY	71
I.	73
(A) test	82
II.	84
(B) test	95
III.	97
VÁHY, PÁDY, ÚVAHY	107
Tanečky s médii	110
Půjdou-li nás miliony	113
O Minnesengrech, krásnu a dívkách	116
Hvězdiček tolik, kolik... (SP/EP)	118
Kritika	119
Dvanáct zastavení (LP/CD)	121

Čelem, nebo zády?	138
Od písně k literatuře	141
Lyrikem z rodu	151
ŘEKLI, NAPSALI	155
PŘÍLOHY	167
Poezie, próza, drama	169
Přijel k nám	169
Probuzení	170
Zbytky myšlenek	171
Námět filmu pro Barrandov	172
Dívám se	173
Blízký a přeci vzdálený	174
Někdy	175
Když se vrátil skřivan	176
Ticho	177
Rodokmen	178
Antologie známé písně	179
Bláznivá myšlenka	180
Mikropovídka	182
Rožmberští voraři	183
Hastrmánek Žouželka	186
Pohádka na dobrou noc	189
Luftáci a Pepermiti	191

PŘEDMLUVA

Ačkoli domácí manéž „lehké múzy“ oplývá nejednou individualitou hodnou uznání knižní monografie, je právě tato forma pohledu způsobně odmítanou popelkou. Proč? Nevím. Jen se mohu domnívat. Předkládaná práce by však ráda alespoň malou měrou napomohla ke změně. Na půdorysu stavu myslí písničkářových blízkých rodinných příslušníků, kamarádů z období dospívání, někdejších i nyníšších spolupracovníků, přátel, kolegů a posluchačů (a za neodmyslitelné pomoci dobových materiálů a dokumentů) se pokouší vysledovat v průběhu půl století života běh a ohlas díla hudebníka, skladatele, textaře a zpěváka Pavla Žalmana Lohonky, čelné osobnosti trampské, folkové a countryové scény.

Lidé, kteří mi za tím účelem s laskavostí otevřeli svá srdce, jsou vyjmenováni v řádcích pod názvem Osoby a obsazení. Všem jim náleží moje vřelé poděkování, avšak zvláště ho vyslovuji Petru Beneschovi a osádce studia Bevox, Evě Daňkové, Václavu Kracíkovi, Janu Lohonkovi ml., Petru Náhlíkovi, Pavlovi Pokornému, Radkovi Pokornému, Ireně Příbylové, Ludmile Šimonové-Pouzarové, Monice Vodičkové-Klimentové, Evě Zichové a nadto samotnému Žalmanovi za poskytnutí cenných informací nebo archiválií.

Nestačil jsem promluvit s Miroslavem Vaverkou, Janem Borkovcem a Františkem Horáčkem, neboť smrt byla rychlejší. Jeli-kož v úvodním životopisném oddíle Mlýnek chvilku, do kterého byla protagonistova vyjádření převzata z dobového tisku nebo z podkladů pro záznamy do kroniky Minnesengrů (a jen v malé míře z nově pořízených komentářů), nemohli chybět, „účinkují“ v něm alespoň prostřednictvím vzpomínek druhých nebo tehdejšího psaného slova. Ze všeho nejvíc ale v textu postrádám svědectví paní Evy Lohonkové, nicméně její vůli o bývalém manželovi nehovořit ctím a chápu.

Tři rozhovory by měly být nejen skalpelem pro hlubší řez uvedenými událostmi, ale stejně tak nástrojem k zevrubnějšímu proniknutí do Lohonkova způsobu uvažování a hodnocení okolností, podmínek, příčin a následků. Informaci o něm, jenže tentokrát přinášenou zvenčí, je i koláž názorů na něj, pocházejících jak od osobností populární hudby, tak od veřejnosti laické. První byly sesbírány v terénu, druhé ve stovkách dopisů. V kapitole Váhy, pády, úvahy se poděluji o některé z otázek a odpovědí, jež mne během činnosti na knize okupovaly natolik, že si řekly o zveřejnění. Bylo by nelogické,

kdyby volaly po přitakání od každého bez výjimky. Mohou však posloužit jako lakmusový papírek k ověření způsobilosti přijímat případně úsudky čtenářovu kódu cizí.

V neposlední řadě doufám, že příjemce uvítá i vůbec první možnost seznámit se v nemalém rozsahu s Lohonkovými dosud v tajnosti drženými básněmi, pohádkami (nejzdařilejšími z tvorby stojící stranou jeho hlavního zájmu), ba dokonce málem opomenutým experimentem dramatickým, aby tak o něm mohl získat co možná nejúplnější představu.

Jinak kniha neslibuje žádná senzacechtivá zjištění. Přepadnou-li vás při jejím čtení obavy, do jaké míry máte před sebou příběh věrohodný, vzpomeňte klasika: „Je to moje verze. Samozřejmě že li-doop, nahá dáma a zástupce ředitele mají také svoje... Různé pravdy, jak je mívají mnozí svědkové, jsou podstatou života.“

Michal Huvar

Motto:

Jednou mne někdo zpracuje, oklestí a zformuje a stanoví mou tvář, co není v lati, pomine, a už nikdy nebudu v celistvosti – s humorem, variabilitou, hloupostmi, volovinami, výpady do různých sfér... A bude-li hlupák, nevádí: všichni v tom budou mít první podání – "autentické".

Jánuš Kubíček

VSTUPENKA

„To říká spousta lidí, že moje písničky zní tak nějak jihočesky. Smějou se, ale já jsem na to jihočeství strašně hrdej... Nejvíc mě tady asi inspiruje ta specifická krajina...“ (Pavel Lohonka – Žalman, 1990)

„Nám v Českých Budějovicích je líto, že se odstěhoval. Nepochopím, že mohl vyměnit údolí Stropnice za panelák v Praze. Něco se stane, ale nevím co. Něco se musí stát!“ (Pavčina Jišová, 1995)

Strípeček z koše úsudků, domněnek, úvah, soudů a názorů o vlivu kořenů na životní eposej člověka, a kolik je v něm nezodpovězených náznaků, sporných momentů, zámčivých tajů, neskrývaného patriotismu, rázem vybuchlého citu a sentimentu, ba i přání, nadějí, víry a snů.

Bylo nebylo, ale hlavně: Co bude? Kdo z nás by nezatoužil aspoň škvírkou nahlédnout do třinácté komory! O jejím obsahu by nám asi nejvíce pověděl do nenávratna času zmizelý Ind, do jehož věšteckých vod se kdysi ponořil mladiček, aby zvěděl osudové. „Budeš muzikantem,“ uslyšel. A od toho okamžiku důvěřuje tajuplným silám.

„Stalo se to o mých posledních prázdninách před odchodem do učení. Sedával jsem na zahradě a za rozžaté svíce se pokoušel psát první nesmělé verše. Pamatuji se, že jednoho večera jako kdyby se kolem mě vytvořila zvláštní aura. Cítil jsem ji přímo fyzicky. Jako by mi předurčovala, že jednou budu skládat písně. Cosi podobného kolem hlavy jsem později pociťoval i při psaní některých z nich.“

Jak a čím ale stvrdit hodnověrnost obou historek, nutících nás dávat už předem ruce vzhůru? „Každý máme něco, tam nebude žádné čarování“, říká Antonín Hlaváč. Kdyby bylo, mohli bychom nechat ruce nahoře. Bylo by poštelil se do čehokoliv pouštět, třeba do hledání reakcí na to, proč v části jeho publika, zastoupené něžnější polovinou lidstva „ve věku mezi třinácti a šedesáti“, pozatím výrazně neubývá mládí, ačkoli on sám se od první číslovky s příchodem každého jara nezvratitelně vzdaluje.

Úkaz ho popohnal k reflexi: „...Občas přemýšlím, co na mně a na kapele asi shledává. Na rockovou muziku se chodí holky vyřádit a v klucích na pódiu vidí idoly. Co vidí na nás?“ Dostalo se mu snad nadpřirozených schopností uvolňovat a přenášet energii?

„O charismatu bych nemluvil,“ míní Wabi Daněk. „Je to zavádějící a vyvolávající představu vznášející se aureoly. Nejsem si jistý,

jestli vůbec existuje. Charisma není danost. Člověk si ho vytvoří tím, co napíše, udělá, jak vyjde nahoru. Musí se vypěstovat.“

„Charisma je něco, co měl třeba Hutka, když rozvlnil vlasy a začal pateticky přednášet. Na Žalmanovi není nic nesympatického. Na scéně působí trochu jako muž, který prožívá určitou bolest. I jeho výraz ve tváři není právě nejšťastnější. V grimase, v gestu, ve způsobu zpívání či v plachém projevu je nepřípodobitelný. Originál, je muž lze věřit,“ doplňuje Miroslav Kovářík.

„Robert Křesťan mi říkal: ‚Když si stoupneš k mikrofonu ty, nic ze sebe nevyzařuješ. On ano.‘ Má dar od pánaboha, kterému se nedá naučit. Buď je, nebo ne. U Michala Tučného byl ale mnohem silnější,“ tvrdí Pavlína Jíšová.

Všelijakým pohledům na Žalmana vévodí příkrá nejednoznačnost, a tak se dejme do napínání plátna k malbě přesnějšího obrazu...

MLÝNEK CHVILEK

O s o b y a o b s a z e n í

Daněk Stanislav (Wabi) – písničkář, který se s P. L. přátelsky setkával zejména v osmdesátých letech.

Fiala Ludvík – zvukový mistr, jenž se od sedmdesátých let podílel na nahrávkách Minnesengrů a později i sdružení Žalman a spol. (alba ŽALMAN & SPOL., JANTAROVÁ ZEMĚ, UŽ SLUNÍČKO Z HORY VYŠLO, ČERT ABY VZAL MUZIKANTY).

Hlaváč Antonín – kytarista a zpěvák, v letech 1982–1990 Ž. spoluhráč, zakládající člen skupiny Žalman a spol.

Hrubín Vít – režisér a scenárista filmů Minnesengři 72 a Okolo Blateckýho. Zemřel v Praze 1995.

Huňáček Vladimír – L. mistr výrobního výcviku v učňovských letech 1960–1963.

Jakeš Karel – trampský historik a ve druhé polovině osmdesátých let spoluorganizátor trampského koncertního dění v Českých Budějovicích.

Jíšová Pavlína, provd. Lounková – se Ž. zpívala v období 1982–1990 (spoluzakladatelka Spolu), v čase 1984–1985 také zpěvačkou v Minnesengrech.

Klimentová Monika, provd. Vodičková – zpěvačka skupiny Minnesengři (1984–1987).

Kovář Jaroslav – 1990–1994 zpívající kontrabasista Spolu.

Kovářík Miroslav – recitátor, konferenciér, režisér a literární kritik.

Kracík Václav – blízký kamarád z učení v Plzni, spoluzakladatel trampské osady Wikkindy.

Krmíčková Michaela – od sezóny 1995 zpěvačka Spolu.

Linhárek František – od roku 1991 nejprve příležitostný, nyní stálý L. manažer.

Lohonka Jan ml. – bratr.

Lohonka Jan – otec.

Lohonková Klára, provd. Brůžková – dcera.

Lohonková Marie – matka.

Lohonka Ondřej – syn.

Lohonková Světlá – redaktorka Českého rozhlasu, od roku 1993 L. manželka.

Mašek Jiří – od 1993 zvukař kapely.

Matějů Jaroslav – kytarista, flétnista, hráč na foukací harmoniku, banjo, percussion, saxofon a zpěvák Spolu od roku 1990.

Novotný Petr – baskytarista, kytarista a zpěvák, do sestavy Spolu přibyl 1994.

Pokorný Pavel (Anděl) – skladatel, kytarista, flétnista, hráč na foukací harmoniku, zpěvák a klíčový aranžér Minnesengrů.

Pouzarová Ludmila, provd. Šimonová – 1973–1976 zpěvačka skupiny Minnesengři.

Slabá Lenka, provd. Vostrá – zpěvačka Spolu v údobí 1990–1995.

Tesák Vladimír – přítel z časů vojenské základní služby 1965–1967.

Vejvarová Jana, provd. Kloudová – v Minnesengrech zpívala 1979–1984.

Wohlmuth Rudolf – kamarád z učení, spoluzakladatel osady Wikikindy.

Zicha Ivan – 1968–1976 člen Minnesengrů, jejich kontrabasista a zpěvák.

Zícha Vojtěch – ve Spolu od roku 1990 kytarista, banjista, houslista, mandolinista, zpěvák a hráč na percussion a dobro.

Zichová Eva – zpěvačka Minnesengrů (1968–1973).

1946–1960: P o d h o u b í

Malou promenádu mezi předky započneme u ženy, která „měla veliký srdce“, u babičky z matčiny strany Marie Jungwirtové. Život upsala službě na dráze a klučina s ní hodně pobyl na cestách vlakem za příbuznými.

Pokrevního dědečka Vojtěcha Rytíře, dělníka z cihelny v matčině rodišti Dolním Bukovsku, nepoznal. Zemřel dříve, než se Pavel Lohonka stačil 20. března 1946 v Českých Budějovicích narodit.

Babiččin „druhý muž Hynek Jungwirt byl velký fanda na dechovku. Měl přání, abych hrál na nějaký dechový nástroj, stal se kapelníkem a přišel mu zahrát pod okno. Byl tím, kdo mi koupil housle“.

Bohuslav Lohonka, dědeček od otce, si existenci bez muziky taky nedovedl představit. Přestože „o prsty na levé ruce přišel, když dělal, tuším, ve smaltovně, hrál v kapele na baskřídlovku a heligonku. A hrál dobře“. (J. Lohonka)

Z Pohůrky, tehdy ještě nikoliv součástí sedmého obvodu jihočeské metropole, kam se mladé manželství po krátkém pobytu v Novém Spolí přestěhovalo do ulice U Pramene, utkvěly chlupci v paměti zejména venkovské tancovačky, na které ho děda, jenž prošel jinak řadou řemesel, občas brávil s sebou.

„Za války si přivydělával vyřezáváním loutek, které babička oblékala. Udělali spolu mnoho soupřav, v jedné bylo až čtyřicet loutek. Deset z nich se mi podařilo zachránit.“

Zbývá stařenku představit. Jmenovala se Františka a byla „svěrázná, ...typ z Boženy Němcové“. Doma odchovála čtyři děti.

Bohuslav, nejstarší z nich, měl na utváření Lohonkovy dětské dušičky nemalý, leč nepřímý vliv, a to prostřednictvím svého zpěvníku, ze kterého měli Lohonkovi co vybírat pro společná zpívání s žadoníci dětmi. Zapálený vyznavač předválečného trampingu si do něj nemohl nepoznamenat melodie a texty Jarky Mottla, Jendy Kordy, Eddyho Fořta a dalších pionýrů tramské písničky. Bohužel, zemřel mlád a nečekaně těsně po válce v Českém Krumlově. „A do toho přišel Pavel.“ (J. Lohonka)

Jan Lohonka potkal svou budoucí ženu v Suchém Vrbném na sklonku války při tancovačce u gramofonu, když přijel z Říše na dovolenou. Němci ho nasadili v roce 1941 nejprve do Berlína, pak do Litvy, Lotyšska, Estonska. Vrátil se v květnu 1945 „víceméně pěšky. Bydlel jsem u jednoho doktora, účastníka atentátu na Hitlera, a dělal všelijakou práci. Nakonec si přijeli i pro něj“. (J. Lohonka)

Evropa se těšila z konce krveprolití, Lohonkovi z očekávání prvorozence. Na přesný čas, kdy si řekl o pozornost, se zapomnělo, avšak smítko přeci zůstalo: „Myslím, že tomu bylo navečer. Ten byl tmavej! A jaký měl kotlety! A tak jsem jí přinesl pěknou kytici růží.“ (J. Lohonka) Za rok a tři čtvrtě k němu přibyl Jan, za dva a půl Marie. Máma s nimi zůstala v domácnosti. Do práce nastoupila jako závoznice, ale až děti dorostly.

„Pavel byl hodný, až bázlivý. Říká, že si pamatuje, jak za celé dětství dostal jen jednou. Potíže nedělal, zato Honza byl rozpustilejší. Manžel děti neuhodil za celý život, když tak na ně křikl, ale já...“ (M. Lohonková) „Byla s nima pořád, užila si jich dost,“ dodává ten, který rodinu živil docházením do továrny na tabák a později na psací potřeby.

Na venkově v letech padesátých, příznačných secvičenými politickými procesy, měnovou reformou a budovatelským nadšením,